

مسترد داشته و در بقیه آن تا ماده (۸) رأی گرفته
با کثرت قابل توجه شد.
نایب رئیس - اینها راجع می شود بکمیسیون
مدلیه.

جلسه آتیه روز شنبه چهار ساعت بفروب دستور
آن از اینقرار است.

قانون ترك اسلحه - طرح قانونی راجع به
وظایف - راپورت کمیسیون معارف راجع بقانون
وزارت معارف و اوقاف

دکتر اسمعیل خان - پیروز وقتی که بودجه
مجلس را قرائت کردند آقایان هر کدام در خصوص حقوق
دیوانی نمایندگان اظهاراتی کردند اگر نظر تان
باشد بنده تقریباً یک ماه است پیشنهادی کردم تمنی
می کنم یا شنبه یا یکشنبه جزء دستور منظور شود.

نایب رئیس - لازم می دانید جزء دستور شنبه
منظور شود (جمعی گفتند لازم است).

نایب رئیس - پس رأی می گیریم کسانی که
تصویب میکنند پیشنهاد آقای دکتر اسمعیل خان که در
خصوص حقوق مستخدمین بود و رجوع بکمیسیون
کردید جزء دستور روز شنبه منظور شود قیام نمایند
(اغلب قیام نمودند).

نایب رئیس - با کثرت تصویب شد که جزء
دستور روز شنبه منظور شود.

ادیب التجار - می خواستم عرض کنم در
خصوص قانون ترك اسلحه که قرار شد در حضور
وزیر جنگ و وزیر داخله بگذرد خوب است بفرمائید
بآنها اطلاع بدهند که روز شنبه با حضور وزارتین
قانون تصویب شود.

ارباب کیخسرو - عرض می کنم چیزهایی را
که کمیسیون مبتکران رد میکنند خوب است بفرمائید
ندهند که چاپ شود بجهت اینکه مخارجی بیهوده برای
طبع آن می شود.

دکتر امیر خان - بنده برای اطلاع عرض
می کنم که چندین جلسه است که کمیسیون نظام برای
نداشتن کار تعطیل کرده است.
(مجلس مقارن غروب ختم گردید)

جلسه ۷۴

صورت مذاکرات یوم شنبه ۲۱ شهر

ربیع الاول ایت ایل ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت ونیم قبل از غروب آفتاب
بریاست آقای مستشار الدوله تشکیل شد

معاذ الملک صورت مجلس روز پنجشنبه را
قرائت کردند.

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست؟
ارباب کیخسرو - بنده عرض کرده بودم
پیشنهادی نداشتم که مسترد بدارم باز اینچنان نوشته اند
ارباب کیخسرو پیشنهاد خودش را مسترد داشت.

حسنعلی خان - امروز قرار شد وزیر داخله
و رئیس الوزراء هر دو حاضر شوند برای
مذاکره در قانون ترك اسلحه در اینجا قیام
نشده است.

مقیم السلطنه - ماده ۱۱۵ نظامنامه داخلی
معین میکند که دستور مجلس را باید خود مجلس

معین کند و این ماده تا امروز بدبختانه بموقع اجرا
گذارده نشده بملاوه پاره اشکالات پیش آمده که
ناچارم عرض کنم بنده مخصوصاً در کاغذی پیشنهاد
کردم که در دستور امروز مجلس گذارده شود
متأسفانه قرائت نشد و خیلی اسباب تعجب بنده شد
سؤال کردم جواب فرمودند - چون منشیهای
مجلس مکلف بدوشتن هستند بمن نگفتند
و بنده ندیدم و بنده رفتم دیدم روی میز هیئت

رئیس هست و آقای معاضد الملک و آقای آقا سید حسین
کزازی را بشهادت طلبیدم و حالا گله ندارم از اینکه
چرا پیشنهاد بنده را قرائت نکردند و حتم دارم که
ندیده اند و آنروز اجازه ندادند لزانهم گله ندارم بملاوه
قرائت نمایند اجازه ندادند لزانهم گله ندارم بملاوه
منحصر بپیشنهاد بنده نبود آقای عز الملک هم پیشنهادی
کرده بودند و قرائت نشد لکن خیلی جد و اصرار دارم
در اینکه این مسئله معین شود که دستور مجلس را خود
مجلس معین کند و دستور را مجلس معین نماید
نمایندگان محترم داخل آنجا نکره نشوند و استدعا
میکنم پیشنهاد بنده را جزو دستور امروز بگذارند.

رئیس - بجناب عالی در هیئت رئیسه جواب هر دو
مسئله بطور کافی داده شد ممکن نیست پیشنهاد در
دستور امروز گذارده شود چون دستور امروز معین
شده است در دستور جلسه آتیه گذاشته خواهد شد
میرزاد اودخان - بموجب ماده ۲۵ نظامنامه

داخلی کمیسیونها باید نتیجه اعمال دو ماهه خود را بمجلس
بدهند و الان دو ماه و چیزی بالاست که کمیسیونها
تشکیل شده است و نتیجه اعمال آنها بمجلس نیامده
است این را آیا مجلس باید بخواهد یا خودشان باید بیاورند

رئیس - کمیسیون عرایض و کمیسیون عدلیه
داده اند سایر کمیسیونها هم مشغول دادن میباشند
(معز الملک تلگراف انزلی را قرائت کرد مشعر بر اینکه
در مجمع عمومی مسئله استقراض خارجی مطرح شده است
و عدم رضایت این استقراض را اظهار مینمایند و
حاضرند برای دادن استقراض داخلی ایضا عربضه از
خواتین طهران قرائت شد مبنی بر اینکه مجامعی تشکیل
کرده و در خصوص استقراض داخلی اقدام کرده
هنوز از طرف مجلس دستوری داده نشده منتظر
ترتیب دستور میباشیم و همه قسم برای دادن استقراض
داخلی حاضریم.

حاجی شیخعلی - يك کمیسیونی تشکیل کردیم
برای اینکه طرح هائیکه در خصوص استقراض پیشنهاد
شده بود ملاحظه نمایند و هر کدام را تصویب کردند
پیشنهاد نمایند نمیدانیم چه اقدام کرده اند.

رئیس - البته کمیسیون مشغولند و نتیجه اقدامات
خودشان را هم اطلاع خواهند داد البته خاطر آقایان
مسیوق است که جماعتی از نموان و خواتین این شهر
انجمنها کرده و حاضر شده اند برای همراهی در استقراض
داخلی و چند عربضه داده اند غرض اطلاع آقایان
بود و بعد از حصول نتیجه از آن کمیسیون اطلاع عمومی
داده خواهد شد.

افتخار الواعظین - تاکنون دوسه عربضه
از خواتین محترم که مشغول تحصیل میباشند رسیده
است و از کمیسیون عرایض بهمان کمیسیون استقراض
فرستاده شده است.

آقای کاشف - در بعضی از ولایات اقدام بجمع

اعانه شده است خوب است ممانعت نمایند تادستور
از مجلس برسد.

مقیم السلطنه - حسیات خواتین مجتهد مزایده
از آنستکه تمجید شود لکن ربطی بدستور نداشت.
رئیس - بله غرض اطلاع بود.

[راپورت دو ماهه اعمال کمیسیون عدلیه قرائت شد
امتیازنامه عراده رانی بین مشهد سر و بار فروش
قرائت شد گفتند این جزء دستور نبود است.]

رئیس - چرا جزء دستور امر داخل شده است
وکیل التجار - بنده پیروز عرض کردم
اساس این ترتیب را باید مشروحاً بدانیم چیست باید
بدانیم مخارج اینراه چقدر است و از چه قرار میخواهند
باعبارین عمل نمایند تمام اطراف مطلب باید معلوم
شود که آیا در این راه خود ساسانی عراده را خواهد
انداخت یا آنکه دیگری راه خواهد انداخت آن
وقت چه میزان خواهد گرفت و در صورتیکه فقط
از عرادهها بنا شود بگیرند در آن صورت آیا کفایت
سرمايه او را که در آنراه خرج میکند خواهد نمود
یا خیر و اگر میخواهد از مکاریها بگیرد چه مقدار
خواهد بود.

وزیر فواید عامه - در امتیازنامه که ساسانی
نوشته بود ذکر کرده که یولی از مکاریها بگیرند
ولی بنده بر حسب مسئولیتیکه در عهدہ داشتم
تصویب نکردم بجهت اینکه مکاری الان خودش
راه دارد و این شخص که امتیاز می خواهد راه عراده
رانی ایجاد کند بلی اگر مکاری هم بخواهد عراده
رانی کند باید يك چیزی بصاحب امتیاز بدهد و
هر قدر که بمکاری تحمیل شود عیناً همان تفاوت را
بالمضاعف بر روی کرایه خواهد کشید مثل اینکه
راه شوسه رشت که روسها امتیاز آنرا گرفتند برای
مکاری بند گذاشتند می بینیم که اگر به قبل از ایجاد
راه شوسه آلان تقریباً سه برابر شده است مثلاً اگر
آنوقت پنج تومان بوده است حالا پانزده تومان شده
است و بنده ابدأ صلاح نمی دانم که در اینجا هم مثل
راه رشت بند گذاشته شده و بمکاریها تحمیلی بشود
(در اینموقع شروع بشور در مواد گردید که از شرط
(۴) تاشرط (۱۱) ملذا کرات لازمه بعمل آمده در
ضمن شور در شرط دهم حاج میرزا آقا پیشنهادی
نموده در قابل توجه بودن آن اخذ رأی شد با کثرت
قابل توجه گردید)

پیشنهاد حاجی میرزا آقا

این بنده پیشنهاد میکنم که این جمله بر
شرط دهم افزوده شود تمام راه وقتی مصدق خواهد شد
که از طرف مأمورین وزارت فواید عامه بازدید
و راپورت آن بوزیر فواید عامه برسد و تصدیق نامه
از وزارت در دست صاحب امتیاز بوده باشد بدون
داشتن این تصدیق نامه دیناری باسم حق العبور از
مترددین نخواهد داشت.

(رجوع شد بکمیسیون فواید عامه)

رئیس - شور اول تمام شد چون بواسطه
پیشنهادی که شده بکمیسیون میرود از مخبر کمیسیون
خواهش میکنم که تجدید نظری در انشاء آن
بنمایند یعنی ترتیب کلمات آن طوری باشد که قانونیت
داشته باشد پیشنهادی ارباب کیخسرو نموده قرائت
می شود.

وزارتخانه ها ثانوی جدید یا تغییر و نسخ قوانین مقرر لازم باشد با تصویب مجلس شورای ملی صورت خواهد گرفت. ام از اینکه لزوم آن امور از مجلس عنوان یا از طرف وزرای مشول اظهار شده باشد مسئله دیگر اینکه فرمایش آقای وکیل التجار غیر از چیز است که راجع باین قانون باشد اما اگر بگوئیم بوزیر که شما برای اداره خود ۳ نفر بیاورید این مداخله در امور وزارتخانه است اما اینکه معاون باید یک اداره مستقل داشته باشد یا بجا نگذاشتن و طرق و شوارع باید اداره شود اینها قانون اساسی وزارت معارف است و اینکه مجلس باید در امور یک وزارتخانه تعیین بکند یا نکند آن یک مسئله دیگری است و بعقد بنده مجلس نمی تواند بوزیر بگوید فلان اداره لازم نیست ولی این را می تواند زمانی که بودجه آن وزارتخانه بمجلس آمد انجام بدهد باین معنی که آنقدر از بودجه که راجع است بآن اداره تصویب نمیکند و این را کسی انکار ندارد که یکی از وسایل مداخله مجلس در امور وزارتخانه ها غیر مستقیماً مسئله بودجه است ولی این در وقتی است که یک وزارتخانه داشته باشیم و یک وزیر اداری تأسیس کرده باشد که مجلس در ترتیب آن ادارات نظر نماید اما مسئله که شاهزاده اسدالله میرزا در خصوص معاونین پارلمانی فرمودند بنده در عراض خود قطع دارم و بدون هیچ تردیدی عرض کردم که معاونین پارلمانی جزو کابینه هستند و مسئولیت دارند مثل وزرا عوس میشوند و همان طور که رئیس الوزرا وزرا را معین می کنند معاونین را هم معین می کند و وقتی که سلب اعتماد از یک وزارتخانه یا هیئت وزرا شد معاونین آنها هم خارج میشوند و اینکه می گویم وزیر مسئولیت دارد می خواهم شاید تا یک درجه معنی مسئولیت وزیر توضیح شده است مسئولیت وزیر در دولتیست است مسئولیت در کلیات دارد یعنی در مقابل پارلمان مسئولیت مسلکی دارد ولی معاونین مشول ترتیب امور و وظایف اعضای وزارتخانه هستند و وزیر همان طور که مسئولیت مسلکی دارد مشول ترتیب وزارتخانه هم و بمباره آخری از دوره وزیر مشول است اما مسئله مدیر اداره وزارتخانه ترتیبش غیر از معاون آن وزارتخانه است در فرنگستان معمول است که یک وظایفی از برای مدیر معین می کند که اجزاء دیگر آن اداره آن تکلیف را ندارند و بعضی شدن وزیر هم تغییر نمی کند مدیر کل یک اداره ممکن است بیست سال بواسطه اینکه خیلی با کفایت است در یک وزارتخانه دوام کند و شاید در این ضمن هم بیست مرتبه وزیر تجدید می شود و این که وزیر تغییر داده میشود نه این است که خیانت کرده باشد این طور نیست برای اینست که پارلمان مسلک خود را تغییر میدهد آنوقت مسلک وزیر با مسلک پارلمان نمی سازد اینستکه استعفا میدهد و میرود بی کار خود و هیچ ابتدا هم ننجش از پارلمان یا پارلمان از آن وزیر ندارد بلکه اگر در چنین موقعی وزیر مستعفی نشود مورد ملامت خواهد بود که چرا استعفا نداد و معاون هم همین حال را دارد بلکه می خواهم عرض کنم معاون هم دوم مسئولیت دارد که یکی مسئولیت در مقابل پارلمان است که مسئولیت مسلکی است چنانچه عرض کردم و یکی در مقابل وزیر است که

در ترتیب اداره آن وزارتخانه و ادارات آن در پیش وزیر مشول است.

وزیر فواید عامه - عرض می شود بنده اولاً تأسف میخورم که از ابتداء در اینجا حاضر نبودم که درست از مطلب مسبق شوم و در وسط صحبت وارد شوم ولی میدانم صحبت در این است که چطور شده که وزارت علوم ایجاد تمام شعب را پیشنهاد کرده است و سایر وزارتخانه ها پیشنهاد نکرده اند این دلیل اینست که وزارت علوم اصل معنی و اساسی نداشته است و حالا باید از نو یک اداراتی تشکیل بدهد و لابد مستلزم یک مخارجی خواهد بود و ایجاد یک بودجه باید بشود و آنهم باید از طرف مجلس شورای ملی قبول بشود یا بجهت بود که پیشنهاد شد اما سایر وزارت خانه ها یک ادارات و شعبی داشته اند ولی نواقصی داشته است که شایسته ندانستم که تطیل کنند و به مجلس اطلاع بدهند تا بنیاً تشکیل شعب قانونی بشود این بود که آنها را یک شکلی تغییر و تبدیل دادند که نواقص آن ها را بر داشته و بعد از اصلاحات همان شکل که عرض شد بودجه آنرا پیشنهاد خواهند کرد اما در خصوص معاونین آنطوری که اینجا باصراحت گفته شد در تمام ممالک اینطور نیست یعنی در بعضی ممالک شاید اینطور باشد ولی در ممالک دیگر معاونین وزراء مسئولیت ندارند و مسئولیت با وزیر است بلکه در بعضی ممالک اصلاً وزرای آنها هم در مقابل پارلمان مسئولیت ندارند.

وکیل الرعایا - بنده بموجب اصل (۴۱) قانون اساسی عرض میکنم همانطور که باید وزیر داشته باشیم لابد معاون هم داشته باشیم که در غیاب وزیر دفاع کند حالا اینکه بنده عرض میکنم این مطابق قانون اساسی مایک چیز اختراعی است آمدیم ایجاد وزارت معارف و وزارت اوقاف که لازمست یاخیر بنده عقیده ام اینست که اگر وزارت جنگ لازم داریم وزارت علوم و معارف هم لازم داریم اگر داخل لازم داریم وزارت معارف هم لازم داریم اگر وزارت معارف و تعلیم اجباری در مملکت نباشد بنده عرض میکنم هیچ چیز نداریم و گمان میکنم که اصلاً این مسئله قابل شور باشد باید رای بگیریم که زودتر از مجلس بگذرد.

مؤمن الملك - در ترتیب آیین قانون مجلس برای من اشکالی پیدا شده نمیخواهم خودم اظهار کنم ولی میخواهم مجلس اینرا توضیح کند که ماده (۱۸) قانون نظامنامه داخلی در باره این قانون اجرا شده است یاخیر.

(مصادف الملك قانون (۱۸) نظامنامه داخلی را قرائت کرد) این هنوز بآن مقام نرسیده است اگر تصویب شده بآن مقام میرسد.

ذکاء الملك - اظهار آقای مؤمن الملك صحیح است این مجری نخواهد شد مگر وقتی که مخارجش تصویب شود ما هم این فکر را کردیم که اول اینرا بیاوریم بمجلس و بفرستیم بکمیسیون بودجه یا اینکه اول بفرستیم بکمیسیون بودجه و بعد بمجلس بیاوریم برای اینکه کمیسیون بودجه باید ببیند مجلس چه اسامی برای این وزارتخانه انتخاب خواهد کرد بهتر

این بود که بکنصل یاد و فصل او را اینجا تصویب شود و بعد بروید بکمیسیون بودجه و این دوسه فصل آخری که راجع بودجه است اول برود بکمیسیون بودجه آنچه در آنجا تصویب شد بمجلس بیاید بجهت اینکه کمیسیون بودجه باید ببیند که این با مالیه امروزه مملکت امکان دارد تشکیل شود یاخیر

مؤمن الملك - اینکه میفرمایند دوسه فصل اول را اینجا رای بدهیم بعد برود بکمیسیون بودجه آنجا ببینند مالیه مملکت اقتضا میکند یا نمیکند اینرا بنده نمیفهمم اول خوب است بعقد بنده آن لایحه وزیر برود بکمیسیون بودجه نظریات خود را بکنند و رایورت بدهد که آنوقت رای معلوم شود والا اینجا نوشته است عده محرر عده پیشخدمت بنده چه میدانم شاید اینقدر لازم نباشد برای وزارت معارف یا اینکه کم باشد این را کمیسیون بودجه میدانند

وحید الملك - بلی این قانون مشتمل است بر یازده فصل چند فصل آن راجع بود بودجه مابین را مجزی کردیم ولی این چند فصل راجع است باصول قوانین وزارت معارف که اصلاً در کمیسیون بودجه از این مذاکره نخواهد شد.

مؤمن الملك - اینجا می نویسند تعلیم عمومی شاید مالیه مملکت اقتضای تعلیم عمومی را نکند

وحید الملك - باید خیال خودمان را یکی بکنیم بدانیم وزارت معارف لازم داریم یاخیر یکی از وزرای محترم شما یک همچو لایحه پیشنهاد کرده است باید معلوم شود که مجلس با رای وزیر همراه است یاخیر بعد آرائی که معلوم شد که مجلس این را تصویب میکند بودجه هم یک تکلیفی برایش معلوم خواهد شد والا چیزی را که اساساً معلوم نیست تصویب خواهد شد یا نه و هیچ وجود خارجی ندارد کمیسیون بودجه چه چیز را تصویب کند صحیح است که تمام دخل و خرج مملکت در تحت نظر کمیسیون بودجه باید باشد ولی باید اول یک اساس معینی منظور شود کمیسیون بودجه رای خود را اظهار نماید اما در ۱۸ و [۲۱] نظامنامه داخلی راجع است باینکه اینطور پیشنهادها می تواند مستقیماً بمجلس بیاید و آن فصولی که راجعست بکمیسیون بودجه بکمیسیون بودجه رجوع شود.

اسدالله میرزا - بنده اینکه مجدداً اینجا آمدم برای یک مسئله اساسی است (اصل [۶] و [۶۱] قانون اساسی را قرائت کرد) این اظهاراتی که اینجا کرده شد خیلی نازک است در هیچ موردی دیده نشده است و معاونین وزراء جزء کابینه معرفی شوند بنده میدانم که وضع پارلمان انگلیس است اما در سایر ممالک اینطور نیست و در سابق دیدیم که بعد از آنی که وزرا معرفی میدادند اصرار میکردیم که معاونین خود را معرفی کنند چنانچه آقای وزیر فوائد عامه فرمودند مملکتی هست که وزرا می آیند در مجلس توضیح میدهند و در مقابل پارلمان مسئولیت ندارند پس این را نمی شود کلیه داد که هر کس در پارلمان طرف سؤال شد مشول باشد آنچه تا با امروز عمل کرده ایم کابینه وزرا هفت نفر بودند و هفت نفر معاون داشتند ولی مسئولیت فقط با وزراء بوده و بعقد بنده اگر بخواهیم معاونین را هم مشول قرار بدهیم چون موافقت با قانون اساسی

ماندارد باید یک لایحه نوشت و ترتیبات قانونی او را فراهم آورد که به مجلس پیشنهاد شده سمت قانونیت پیدا کند.

آقا سعید حسین اردبیلی - از اهم قوانین که به مجلس پیشنهاد شده است این قانون است با کمال تأسف می بینم در موقعی که یک همچو لایحه مهمی که اهم لوازم است که پیشنهاد میشود خیلی از گوشه و کنار صحبت میداریم مثلاً یک قسمت از وقت مجلس صرف میشود که تکلیف معاون پارلمانی چیست بنده عرض می کنم نباید باین نظر نگاه شود باین قانون اینجا شعب و ادارات را معین کرده است ولی تشکیل این شعب و تکلیف این ادارات با خود وزیر است البته خودش مشول اداره کردن آن اداره است ممکن است ما این را بخواهیم آن اندازه که بجدود و تکالیف آنها راجع است قبول نمایم و در تحت نظر بیاوریم یک وزارتخانه که مشول مجلس است اول باید ترتیب تشکیل آن قانونی باشد یعنی وقتی که یک استیضاح میخواهیم بدانیم مطابق کدام فصل از قانون باشد بنده عرض می کنم برای تدوین یک قانون نباید اینقدر اشکالات بنمائیم این از تاریخ (۱۶) شهر صفر از کمیسیون آمده است این را پیش از این نباید معطل کرد که برود بکمیسیون بودجه البته باید بکمیسیون برود ولی بعد از آنی که قوانین آن از مجلس گذشت و آن را باید اساساً تصویب کنیم مملکت هر قدر بی پول باشد اگر دارائی خرد را صرف این کند شایسته است بجهت این که مملکت تا معارف نداشته باشد مملکت نیست

وزیر علوم - در تدوین این قوانین راجع بوزارت علوم چنانچه گفته شد بملاحظه امروزه مملکت شده است حالا تمام این ادارات یکمرتبه تاسیس شود خود بنده میدانستم که یک همچو سرمایه فعلاً نداریم تا تمام ادارات و شعب یکمرتبه تاسیس شود ولی قانونی که در مملکت باید جاری شود باید اساسش را بمجلس شورای ملی تصویب نماید و وقتی که تصویب میکنند نه این است که آن ساعت تمام آنها باید تشکیل شود یک مدتی برای آن قرار میدهند مثلاً اجازه می دهد که بیست کشتی جنگی بسازند لکن بیست و پنج سال هم مدت قرار میدهند اما این که گفته شد خوب بود کمیسیون بودجه بملاحظه مخارج این ادارات را بکنند آن بعد بنده است ممکن است تا شور اول پیشنهاد شود ولی قوانین را نباید از او کسر نمود.

افتخار الواعظین - بنده همچو میفهمم که در تاسیس این ادارات مخالفی نیست و برای رفتن بودجه هم گمان میکنم خواهد رفت و رایورت آنهم خواهد آمد خوبست رای گرفته شود.

فهم الملك - بعضی از آقایان اظهار فرمودند که از معارف نمیتوان صرف نظر نمود بعضی آقایان اعتراضاتی میکردند که گویا راجع باین بود که معارف نمیتوانیم و این که در خصوص معاون فرمودند در قانون اساسی یکی دو ماده در مسئولیت ذکر شده و در آن مسئولیت وزرا و معاونین را مینویسد و همینطور که گفته شد مسئولیت وزیر مسئولیت مسلکی است یعنی هر وقت پارلمان تغییر مسلک داد قهر آن وزیر تغییر میکند ولی معاون در مقابل مجلس مسئولیت ندارد

ولی در غیاب وزیر حق دارد که آن وزارتخانه را اداره نماید اما در خصوص اینکه گفته شد برود بکمیسیون بودجه گمان میکنم کمیسیون بودجه حق داشته باشد که هر چه با آن راجع میشود بگوید این لازمست یاخیر و این مسئله امروز خیلی اهمیت دارد در مالکی که پارلمان دارند مثلاً در چند سال قبل مخارج معاون را موقوف کردند بعد که وزیر داخله توضیحات داد تا بنیاً تصویب شد بنده عقیده ام این است که قبل از این که لایحه را رای میدهند و صورت قانونی پیدا کند اول بیاید در بودجه که ببینند کدام یک از اینها با وضع مالیه مملکتی میتواند تشکیل شود کدام نمیتواند آنوقت مجلس آنها را تصویب کند

دکتر علیخان - بنده آن وقتی که اجازه خواسته بودم مذاکره در این بود که بیست و پنج برای اینگونه مطالب بشود حالا می بینم که داخل در جزئیات شده ایم باید در کلیات این قانون حرف زد اصلاً اداره معارف لازمست یا نه.

حسنعلی خان - بنده خیلی افسوس میخورم از اینکه راجع به یک قانون خیلی مهمی سه ساعت نما کریم و یک نتیجه گرفتیم که بعقد بنده آن نتیجه خلاف قانون است اگر ایراد کنند که این لایحه از مجرای قانون مجلس وارد نشده است این را بنده قبول میکنم و میگویم صحیح است نظر بمسئولیتی که در اینجا گفته شد که وزراء باید قبل از وقت بوزیر مالیه پیشنهاد کنند و وزیر مالیه ببیند که محل پرداخت وجوه اختلافی را دارد یا ندارد بعد که تصویب کرد که محل مخارج آنرا دارد یا پیشنهاد وزیر توأم بمجلس میفرستد و صراحتاً عرض میکنم که تا امروز یک قانون از روی قاعده بمجلس نیامده اینهم مثل آنهاست پس کمیسیون بودجه ابتدا اختیاری ندارد که ما میگوئیم شما بیایید ببینید که این ادارات ممکن است تشکیل شود یاخیر بجهت این که کمیسیون قبل از وقت نمیتواند بفهمد تا سال دیگر خرجمان چقدر است و دخل مان چقدر این را وزیر مالیه باید تصویب کند عایدات مملکت را کمیسیون بودجه قبل از وقت نمیتواند اطلاع داشته باشد وزیر مالیه باید اطلاع داشته باشد و اینکه گفته شد وزارت معارف نداشته است بنده عرض میکنم سابق هیچ نداشته است اسمی از وزارتخانه ها بود این صورتهای (۷۰۰) یا (۱۰۰۰) تومان دادند کدام یک از اینها بود همینطور یک معارفی داشتیم اما نه اینکه بکلی نبوده است فقط یک میز و چند صندلی زیاد شده است بنده تصور میکنم که اگر این را بفرستیم بکمیسیون بودجه یک خلاف قانون کرده ایم باید وزیر معارف با وزیر مالیه صحبت کند که این ادارات باید تشکیل شود شما چقدر میتوانید از مالیه مملکت بوزارت معارف بدهید بعد از آنی که معلوم شد که وزارت مالیه تصویب کرده است در مجلس اساساً مخارج شود و بگذرد والا بمجرد فرستادن این قانون را بکمیسیون بودجه این عمل نخواهد تسویه شد.

رئیس - بنده اعتقاد این است که مذاکرات کافی است چون عده کافی نیست برای رای میماند برای جلسه دیگر آقای متین السلطنه سؤال داشتید از وزارت فوائد عامه.

متین السلطنه - بلی از وزارت فوائد عامه

سؤال میکنم در خصوص نمک چه قدمتی شده است و امروزه در تهران بتوسط چه اشخاصی بفروش میرسد

وزیر فواید عامه - عجله یک اداره مرکزی در طهران بجهت نمک تشکیل شده است و دسته دسته اشخاص بسر معادن نزدیک و دور می فرستیم از آن جمله همان روزی که قانون نمک از مجلس گذشت و با مضای آقای نایب السلطنه رسید روز بعد اشخاص که باید بسر معادن فرستاده شود فرستاده شد بعد از آن از طرف قزوین و نجم آباد هم فرستادیم اما اقدامی که در شهر شد فوراً در همان روز دم دروازه ها را مسدود کردند و آن یک دروازه که دروازه شاهزاده عبدالعظیم هست و از آنجا گرفته بانبار دولتی وارد کردند و این در همه جا معمول است که وقتی یک قانونی می خواهد بگذرد مردم پیش بینی می کنند یعنی احتکار می کنند و این قانون چون طول کشید که از مجلس بگذرد مردم زور آوردند و نمک خریدند احتکار کردند و این همچنانکه عرض کردم در تمام دنیا معمول است حالا یک ده بیست روز طول می کشد تا آنها به مصرف برسد بعد شروع می شود بفروش و برای فروش هم چند نقطه در شهر از طرف اداره مرکزی معین شده است که زحمت خریداری نداشته باشند

متین السلطنه - از جوابیکه دادند معلوم شد که اقدامی که شده است این است که یکمقداری نمک از معادن بیرون شهر کرایه داده شده است و در انبار ذخیره شده است و حال اینکه یک مقداری خلاف ها و دارندگان نمک ذخیره داشته اند و حالا می فرستند عجله نفعی که برای دولت متصور نیست همین بعلاوه یک مقداری پول داده اند برای کرایه نمکی که در انبار ذخیره شده و در ضمن شور در این قانون مکرر گفته شد که برای نظم اینکار وزارت فوائد عامه لازم است ترتیبی معین نماید که این نفع برای دولت باشد نه از برای علاف ها و سایر اشخاص که نمک دارند و گمان می کنم وزارت فوائد عامه می توانست در این باب پیشنهادی به مجلس کرده جلو گیری از فروش علافها با سایرین نماید علی ای حال این جواب بنده رافانعی نمی کند و در خواست می کنم که باید از اینگونه اشخاص جلو گیری شود والا این سؤال خود را بمجلس با استیضاح می کنم.

وزیر فواید عامه - بنده عرض می کنم که صلاح نیست دولت در این باب اقدامی بکند این هزار خرواری که این مردم دارند باید این شش هزار تومان را ببرند و اینکار را هیچ دولتی نتوانست بکند مثل اینکه دولت آلمان وقتی که میخواست بر کبریت گمرک بگذارند مقدار زیادی مردم احتکار کردند دولت هم قدفن نکرد که مجتکین کبریت نفر شدند این سبب شد که تا یک ماه در مملکت آلمان کبریت پیدا نمی شد تا بجدیکه خانها یکی دو تا سه تا چهار تا کبریت بدهد دیگر قرض میدادند و بعقد بنده ابداً نمی شود از این کار جلو گیری کرد

رئیس - مجلس عجله ختم می شود موضوع مذاکرات روز سه شنبه انتخاب هیئت رئیسه و کمیسیونها.

(مجلس تقریباً دو ساعت از شب گذشته ختم شد)